

Drage bralke, dragi bralci,

Pred vami je tretja (in zaključna) letošnja številka revije *Družboslovne razprave*. Ta v nasprotju s prejšnjo (dvojno) številko ni tematska, pač pa zajema nabor samostojnih člankov in recenzij knjig, ki pokrivajo širok spekter aktualnih tematik in razprav tako na področju družboslovja in humanistike nasploh kot v ožjem, jugovzhodnoevropskem regionalnem kontekstu. Končni rezultat je vsaj toliko kompleksen, kot je videti; procesiranje in sestavljanje te številke namreč lahko označiva kot svojevrsten izziv, in ravno zato bi pričujoči uvodni zapis posvetili vsem tistim, ki so tvorno sodelovali pri celotnem procesu. Prav posebej se zahvaljujema avtoricam in avtorjem člankov ter anonimnim recenzentkam in recenzentom. Nevidno delo slednjih je namreč eden od ključnih mehanizmov zagotavljanja kakovosti naše revije. Strast do produkcije znanja in stalna skrb za visoke standarde znanstvenih publikacij, ki odlikujeta naše recenzente, pomembno sooblikujeta vsebino *Družboslovnih razprav*, čeprav ostajajo recenzentska imena pod površjem objavljenih besedil.

Recenzentski postopek je nujna sestavina *Družboslovnih razprav*; brez recenziranja revije ni. Kot glavni urednici imava pravico in odgovornost vsako formalno, strukturno ali tematsko neprimerno besedilo zavrniti še pred recenzentskim postopkom, člankom, ki postopka niso prestali, pa objave ne smeva ponuditi. Vsako besedilo, ki ga prejmemo v uredništvo in zanj presodimo, da je zrelo za recenzijsko obravnavo, zato najprej anonimiziramo in pošljemo dveh področnima strokovnjakoma ali strokovnjakinjama oziroma – kadar takšne kombinacije ni – t. i. generalistu ali generalistki in področnemu strokovnjaku oziroma strokovnjakinji, da ga pregledata, analizirata in posredujeta napotke za izboljšave. Ta model odraža sodobne trende v znanstveni produkciji vednosti. Vse od konca druge svetovne vojne in še posebej v 21. stoletju velja namreč recenzentski postopek za »nega od temeljnih pogojev možnosti akademske vednosti in konstrukcije njene vrednosti« (Biagioli 2002: 11). S tem nikakor ne zanikava številnih upravičenih skrbi glede objektivnosti, namenskosti in konstruktivnosti samega postopka, zaradi katerih se tudi uredniki pogosto preizprašujejo o optimalnosti sprejetih modelov preverjanja besedil, ki naj bi preprečevali goljufijo v znanosti in prispevali k poenotenju akademskega diskurza, obenem pa dopuščali še zadostno mero inovativnosti in kritične misli.

V reviji *Družboslovne razprave* uporabljamo model »dvojno slepega« recenzentskega postopka, v okviru katerega zagotavljamo anonimnost tako avtorjev in avtoric kot recenzentk in recenzentov. In medtem ko tiskana izdaja kasneje uganko, kdo je avtorica oziroma avtor članka, razreši, ostanejo imena recen-

zentk in recenzentov še naprej anonimna. Širši javnosti postanejo dostopna le izjemoma, na primer, če se recenzent_ka anonimnosti eksplicitno odpove, avtor oziroma avtorica članka pa njeno oziroma njegovo ime navede v javni omembi, kot je denimo zahvala v opombi na začetku članka. Na primere recenzentk in recenzentov, ki se odrekajo anonimnosti, naletimo zelo redko, zaradi česar je tudi njihov prispevek h kakovosti končnih besedil težko javno izpostaviti.

Uredništva znanstvenih revij vse pogosteje, še posebej pa v zadnjem desetletju, uporabljajo opisani model »dvojno slepega« recenzentskega postopka, vendar to ne pomeni, da nimajo druge izbire; obstajajo namreč tudi alternativni mehanizmi, ki se zanašajo na drugačen pristop k vprašanju avtoričine oziroma avtorjeve identitete. V izrazito manjšino sodijo denimo revije, ki se zanašajo na načelo »neanonimnosti«; ta prepoveduje vsakršno zakrivanje podatkov tako avtorjev in avtoric kot recenzentk in recenzentov. Ta pristop je sicer najbolj transparenten, obenem pa ga je tudi najtežje učinkovito implementirati, sploh če stremimo k najvišjim standardom na področju zagotavljanja nepristranskosti recenzij. Poleg tega obstajata še dva alternativna modela, ki temeljita na delni anonimnosti postopka; ta zakrivata bodisi ime avtorja ali avtorice bodisi ime recenzentke ali recenzenta. Še pred desetimi leti je bilo v znanstvenih publikacijah na večini področij najpogosteje v rabi načelo »enojne anonimnosti«; ta predpostavlja anonimizacijo recenzentskih ocen za avtorja oziroma avtorico, ne pa tudi anonimizacije besedila za recenzente in recenzentke (Brown 2006: 1275). Aktualno preferiranje modela dvojne anonimizacije lahko pripišemo vse glasnejšim opozorilom glede vpliva številnih dejavnikov na ocenjevalni postopek, kot so denimo etnična in rasna pripadnost, spol, institucionalna umeščenost in uveljavljenost oziroma senioriteta avtoric in avtorjev. In če se morda sprašujete glede četrte različice recenzentskega postopka, obstaja tudi model, s katerim naj bi bila imena pisk in piscev tajna, imena recenzentk in recenzentov pa javna. Ta pristop se, predvidljivo, nikoli ni zares uveljavil, saj otežuje in kompromitira nalogo recenzentov in recenzentk; ne zagotavlja jim namreč nobene varnosti, pač pa jih morda pretirano razgalja, kar lahko vpliva tudi na samo ostrino njihovih ocen.

V uredništvu *Družboslovnih razprav* recenzentski postopek jemljemo izjemno resno, saj se zavedamo njegovega posebnega pomena za revijo, ki si med drugim prizadeva tudi za objavlanje del tistih avtoric in avtorjev, ki so šele na začetku akademske kariere, in želi prispevati k razpravam, ki presegajo meje določenih družboslovnih in humanističnih disciplin. Izvedbe teh ambicioznih ciljev si ne moremo zamisliti brez članic in članov širše akademske skupnosti, ki ocenjujejo, da je kolegialno branje in recenziranje prispevkov vredno njihovega časa in truda. Naj zgolj v pomoč ponazorimo obseg takšnega nevidnega dela: minimum, h kateremu se zavezujejo recenzenti in recenzentke, ki sprejmejo v

obravnavo besedilo, oddano v presojo uredništva *Družboslovnih razprav*, je izpolnitev kratkega pisnega vprašalnika, na koncu katerega je prostor za dodaten komentar v obsegu vsaj 150 besed. V praksi urednici praviloma prejemava veliko daljše recenzije, ki vključujejo zelo podrobna in poglobljena navodila za avtorice in avtorje. Recenzentske sugestije in komentarji obsegajo tako nasvete glede odprave morebitnih napak kot tudi priporočila, kako bolje oblikovati teze ter premisliti uporabljene koncepte in metode ali pa kako čim jasneje izpostaviti najprodornejše argumente v besedilu. Mednarodna sestava našega bazena recenzentov in recenzentk nenazadnje prispeva tudi k temu, da avtorji in avtorice končno različico besedila prilagodijo tako, da lahko z njim učinkovito nagovorijo širše mednarodno občinstvo. V določenih primerih morajo recenzenti in recenzentke (v nekaterih pa si to celo želijo!) pregledati in celo komentirati drugo in včasih še tretjo različico prebranega besedila. Pri pripravi pričujoče številke je aktivno in poglobljeno sodelovalo vsaj osem recenzentk oziroma recenzentov z različnih področij iz širše regije; njihov angažma je močno prispeval h kakovosti člankov, ki so danes pred vami.

K uresničevanju poslanstva *Družboslovnih razprav* seveda enako pomembno prispevajo odgovorni avtorice in avtorji. Z oddajo besedila v uredniško in kolegialno presojo se zavezujejo k pozornemu branju recenzij ter k dobro utemeljenim odločitvam glede upoštevanja oziroma neupoštevanja recenzentskih napotkov. Popravljenim člankom morajo namreč priložiti odziv na prejeti recenziji, ki obvezno vključuje obrazložitev popravkov in drugih sprememb v luči prejetih komentarjev. Polno odgovornost za profesionalizem tega vidika uredniškega postopka nosi tehnična urednica Jasmina Šepetavc, ki skrbi za anonimiziranje vseh elementov v pravkar orisani sestavljaniki. Kot urednici pa zelo ceniva predanost reviji in produkciji akademske vednosti, ki jo izkazujejo vsi vpleteni in vpletene v nastanek posameznih številok. Upava, da enako čutite tudi naši bralke in bralci, in vas s tem vabiva, da prelistate izbor najnovejših besedil, do katerih so pripeljali vsi opisani postopki.

Številko odpira teoretsko bogat prispevek Aljoše Pužarja o sodobnih strukturah melodramatičnega občutenja. Avtor teoretska izhodišča podkrepi z (digitalno-) etnografsko študijo primera in diahrono primerjavo z drugimi dogodki. Pužar kolektivno žalovanje za nedavno preminulim jugoslovanskim in srbskim pevcem Đorđem Balševićem, zelo prepoznavnim tudi v naši regiji, vzporeja z odzivi ljudskih množic na smrt drugih »junakov in junakinj ljudskih src«. V članku nakaže afektivne razsežnosti tovrstnega žalovanja, in oriše, kako se »ekonomije nemožnosti« pretvarjajo v »melodramatične izbruhe psevdopolitičnih (ne)možnosti«.

Razpravo o množičnem občutenju v naslednjem članku nadaljujeta Emanuela Fabijan in Marko Ribač, ki v izvornem znanstvenem prispevku predstavita rezultate

empirične raziskave o populizmu v slovenskih medijih (televizijskih informativnih oddajah) v kontekstu migrantske krize v letih 2015 in 2016. Avtorico in avtorja zanimajo predvsem »populistični antagonizmi« v medijskih narativih, pri čemer se osredotočita na mehanizme njihovega nastanka v političnem in medijskem komuniciranju. V razpravi prav tako preizprašujeta vlogo političnih intervjujev na televiziji pri reproduciranju populizma, in sicer skozi preplet televizijske logike in ritualiziranih novinarskih konvencij.

V drugi polovici številke se vrnemo k duhu pandemije, ki zadnji dve leti preveva (tudi) področje znanstvene produkcije. Teoretska refleksija Marjana Svetličiča o filozofskem, političnem in družbenem pomenu krize, povezane z virusom SARS-CoV-2, prinaša obsežen pregled literature na omenjene tematike. Pri tem premišljuje tezo, da lahko o krizi produktivno razmišljamo kot o »točki preobrata« za človeštvo, ki z njo dobi priložnost, da se odreče antropocentrizmu v korist ekocentričnemu svetovnemu nazoru. V poskusu ponuditi izvedljivo podlago za tak načrt Svetličič analizira osnovne podmene kapitalističnega in socialističnega družbenopolitičnega programa, pri čemer išče »hibriden model« in poudarja pomen Države za uspeh tovrstne ideje.

Številko sklepa članek Marjana Smrketa in Mitja Hafnerja Finka, ki predstavita prizemljeno analizo lokalnih posledic in učinkov pandemije covid-19, pri čemer se posebej posvetita vzroku za statistično gledano šibko uspešnost Slovenije pri poskusih zaježitve širjenja virusa. Avtorja predstavita sociološki pogled na problematiko, in sicer rezultate dveh anket javnega mnenja. V analizi razlogov, ki jih respondenti navajajo za (ne)upoštevanje nacionalnih ukrepov za preprečevanje širjenja bolezni covid-19, izpostavita, da gre za kompleksno matrico, kjer kot eden pomembnih dejavnikov za nesodelovanje pri nacionalni strategiji izstopa pomanjkanje zaupanja v vlado.

Poleg izvornih znanstvenih člankov pričujoča številka Družboslovnih razprav vsebuje še štiri recenzije monografij. Tokrat predstavljamo nove slovenske prevode izbora klasičnih besedil, ki ga je pripravil urednik recenzij knjig Klemen Ploštajner. Rubrika kot taka izpostavlja še eno funkcijo akademskih recenzij: recenzije knjig so namreč med drugim tudi besedila, ki znajo navdušiti bralce in bralke ter jih spodbuditi k branju znanstvenih in strokovnih besedil. V tokratni številki si lahko preberete odzive na knjige Simone de Beauvoir (*Starost II: Biti v svetu*, o kateri razmišlja Metka Mencin), Paola Freira (*Pedagogika zatiranih*, ki jo recenzira Zala Gruden), Pierra Bourdieuja (*Praktični razlogi: o teoriji delovanja*, o kateri piše Marko Ribač) in bell hooks (*Niša pozicija: razred je pomemben*, ki jo pokriva Klara Otorepec).

Natalija Majsova in Tanja Oblak Črnič, glavni urednici

Literatura

Brown, Richard J. C. (2007): Double anonymity in peer review within the chemistry periodicals community. *Learned publishing*, 20 (2): 131–137.

Biagioli, Mario (2002): From book censorship to academic peer review. *Emergences: Journal for the Study of Media & Composite Cultures*, 12 (1): 11–45.